

① EBU ABBAS ES-SEFFAH (750 - 754) 4,5 yıl

- Humeyme'de doğdu. Muhammed b. Alinin oğludur.
- Ebu Selame el-Hallal'in biatı gerçekleştirme çabaları ile yerel yönetimler ve Abbasi güçlerinin desteğini arkasına alarak Kufe camii'nde biat almıştır.
- İlk hutbesinde es-Seffah (Kan dökücü) lakabını almış.
- Vasiitaki Emevi valisi Mezid b. Ümer b. Hubeyre direnmeye devam ediyordu - Siler ise Hz. Ali'nin evladının halife olmasını istiyordu.
- II. Mervan, Abdullah b. Ali ile Zapsuyu kenarında karşılaştı. Mısır'a doğru kaçan Mervan, Busir adı verilen köyde yakalanıp öldürüldü.

Dönemin Ayaklanmaları:

- ① Kays Aylan Kabilesi İsyanı (Abdullah b. Ali bastırdı)
- ② El-Cezire İsyanı (Harran şehri'ni kuşattılar) (Ebu'l Cafer Mansur b. bati)
- ③ Buhara İsyanı (Müslim'in gönderdiği Ziyad b. Salih bastırdı)
- ④ Basra, Fars ve Sind İsyanları
Hariciler, Bassam, Mansur b. Cumhur b. İbrahim

NOT: Emevi hanedanına karşı bir ayaklanma hareketi yaratıldı. Bütün aile mensupları yakalanarak öldürüldü. Abbasiler intikamda asırıya kaçtılar. Mezarları asup kemiklere bile hakaret ettiler. Emeviler reza gâcilen bu katli tutum isyanlara sebep oldu.

NOT: Dönemin en önemli olayı, Çin ordusu ile yapılan ve Çinti-lerin mağlubiyetiyle sonuçlanan Talas savaşı'dır (751). Bu savaşla Çin'in Batı Türkistan üzerindeki siyasi emelleri ebediyen sona erdi. Savaş 5 gün sürdü. İslam ordusunu Ziyad b. Salih komuta ediyordu.

Sonuçları:

- ① Tang hanedanı Batı Türkistan'a hakim olma umidini yitirdi.
- ② Türk boyları Çin baskısından kurtuldu.
- ③ Batı Türkistan'da Türk nüfuzu yeniden sağlandı.
- ④ Karluklar (766) kendi devleti kurdular.
- ⑤ Karahanlı devletinin kurulmasına zemin hazırladı.
- ⑥ Türk-Arap dostluk ve işbirliği başladı.
- ⑦ İslamiyet Türkler arasında hızla yayıldı.
- ⑧ Savaşta esir alınan esirler vasıtasıyla kârlar ve kenevirden imal edilen kâğıt ilk defa Samarkant'ta imal edilmeğe başlandı.

NOT: Es-Seffah döneminde ilim, fikir ve imardan bahsetmek mümkün değil.

NOT: Başkenti Kufe'den Hâşimîye'ye, oradan da Embar'a nakletmiş.

0 (4 + 21 + 10 + 1 + 23 + 4 + 20 + 9 + 5)
Eyyub + Masur + Mehdi + Hadi + Harun Razi + Emin + Mehmed + 3 müreyyen B.

2 EBU CAFER MANSUR DÖNEMİ (754-775) 21 yıl

Kurumsallaşmanın temeli atıldı.
Babası Muhammed b. Ali el-Abbâsî, annesi Sellâmî adlı bir cariyeye.
Hilafetten önce Seffahın isteğiyle iltisafı - Onun veziri gibiydi.
Devletin temellerini sağlamlaştırmak için amcası Abdullah b. Ali'ne
üzerine Horasan valisi Ebu Müslim el-Horasanî'yi gönderdi. Garpında
yeniden Abdullah savaş alanından kaçarak kurtuldu.
Mansur, Abdullah b. Ali'yi 757'de yakalatmak hapse attırdı.
Daha sonra aklı Mehdi'nin hilafetine engel olmasın diye öldürttü.
Mansur, hanedana bağlılığı ile tanınan Ebu Müslim'in de ilerde
kendini aleyhine dönmelerinden endişe ediyor. Bu yüzden Onu'da öldürttü.
Mansur dönemindeki isyanları bastırıyor ve en tehlikeli olan isyanları
Aliogulların isyanları.

1 Ebu Müslim Horasanî'nin intikamını almak isteyen isyanlar yaptı.
" " " " "den ilham alan fırkalar ortaya çıktı. - Hürremiler
- Batıniler

Isyanlar; - İlk isyan Nisabur'da Sunbad trf. başlatıldı.
- Navaresimehir'de İshak liderliğinde çıktı. Mehdi bastırdı.
- Horasan'da, Herat, Sistan'da Ustazis isyanı. Hasim b. Husein bastı.

2 Mansur döneminin en tehlikeli isyanları Şii isyanlarıydı.
- Muhammed b. Abdullah el-Mehdi (Muhammed en-Nefsü'l-Zakiyye)
- İbrahim b. Abdullah (Muhammed'in kardeşi) Basra'da isyan etti.
Ayaklanmalar dış politikaya engel oldu. Tek istisna Taberistan'ın
fethidir. - Kafkasyalarda, Horanlara karşı kaleler yapıldı.
Mansur; BAĞDAT, HASİMİYE, REFİKA şehirlerini kurdu.
İçerici ücretlerini hesaplamada gösterdiği hassaslık sebebiyle;
"Ebu'd-Devanik" ve "Mansur ed-devanik" yani "metelik babası"
tarafından anıldı.

Bağdat şehri dairevi plana göre inşa edildi. Bu sebeple
"el-Medinetü'l-Müdevvere" yani "Dairevi şehir" denildi.
Suğur ve Arasim bölgelerinde ilk defa Türk askerlerini istihdam
eden de Mansur'dur. - Beytül Hittme'nin temeli atılmış. Hadisleri kapıda ya
- Endülüslü Emevî Devletini kuran Abdurrahman b. Muaviye b. Husein'i
ortadan kaldırmak istedi. yapamadı.

3 MEHDI DÖNEMİ (775-785) 10 yıl

Babası Cafer Mansur, resmî veliaht İsa b. Musa'nın yerine Mehdi'yi tayin etti.
Onun halifelik dönemi "döneminde normalleşme dönemi" dir.
Hafif suslu mahkumları serbest bıraktı. (Babasının tavsiyesi)
Camilerin bakım ve onarımıyla meşgul oldu. Mescid-i Nebi, Aksâ, H. gibi
mabedleri genişletti.

Veziri Yakub b. Davut vasıtasıyla ehlibeyte Pyi muamelede bulundu.
Babasının aksine; edimetti.
Babası döneminde müsadere edilen halkın mallarını sahiplerine rade.
Irak-Hicaz hac yolunun bakımı güvenliği, karakol ve su yollarının
tesisini yaptı. Ticari hayatın gelişmesi için kervan karakol yollarını
- Memurların yargılanması için yüksek mahkeme kurdu. (İlk Hz. Ömer yap
- Bağdat Bağdat ile diğer İslam beldeleri arasındaki Posta hizmet
düzene koydu.

Mehdi döneminde Aliogulları isyan girişiminde bulunmadılar.
Mehdi dönemi isyan hareketleri;
1 Mutanna (Peseli) isyanı: Horasanda Ebu Müslim el-Horasanî'nin İlah
(hulul inancı) üzerine kurulu bir isyan.

(2) Zindıklar (Zenadika) : Eski İran dinklerini İhya etme Gabası.

(3) Abdullah b. Merwan İsyanı : Emevi ailesinden. (778)

(4) Harici İsyanı. → Kinnesinde (Abdusselam b. Hısam el-Yekuri liderliğinde)

NOT: Şii İsyanı Mehdi döneminde yok.

Sapık fikirlerle sahip gruplarla mücadele etmek için Divanü'z-Zenadika.
Devlet neticesini düzene koymak için de Divanü'z-Zımmat Kurdu.

Mehdi 776-781 yılları arasında Bizans'a yani Anadolu topraklarına seferler düzenledi. Harun Resid'i 780-781'de Bizans seferine gönderdi.

Abbasi devletini ise kapankilikten kurtardı.

Zehirleterek öldürüldüğü tahmin ediliyor.

Kraliçe Irene ile 70-90 bin dinarlık 3 yıl süreli barış ant. yapıldı.

(4) HÂDÎ-İLELHAK (Musa) DÖNEMİ (785-786) 1 yıl

(1) Hadi döneminin en önemli olaylarından biri Ali euladından Hüseyin b. Ali'nin Medine'de başlattığı isyan hareketidir. Hüseyin 786'da halktan biat aldı. Ayrice Mekke'yi de kontrolü altına aldı.

Hadi'nin emriyle Muhammed b. Süleyman'ın ordusu Mekke Medine arasında Fah mevkinde Hüseyin b. Ali'yi öldürdü.

Etrafındakiler dağıtıldı (786). Bu savasta sağ kurtulmayı başaran Hüseyin'in dayısı İdris b. Abdullah, Magribe kaçtı. (İleride burada Abbasi'lere karşı İdrisîleri kuracak)

Şiiiler Fah savaşını Kербela olayından sonra en acı bir mâtem günü olarak gördü.

(2) El-Cezire'de çıkan Harici isyanıdır.

Bizans orduları (785-786) yılında sahildeki Hades Kalesine saldırılar. Öte yandan Abbasi orduları yaz seferlerine devam ettikleri. Mey'uf b. Yahya kumandasındaki ordu Derburrâhib'i geçerek Üsne'ye kadar ilerledi.

Hadi'nin annesi Hayzuran tarafından zehirleterek veya boğdurularak öldürüldüğü de haber verilmektedir.

(5) HARUN RESİD DÖNEMİ (786-809) 23 yıl

Enterin dönemidir.

Siyasi korası Pars asıllı Yahya b. Halid el-Bermeki'dir.

Hadi'den sonra 2. Veliaht tayin edilmişti. Hadi oğlu Cafer'i veliaht tayin edip Harun'u hapse attı.

Korasi Mehdi döneminde kavuşturduğu geniş yetkilerin oğlu tarafından elinden alınmasını hoşlanmayan Hayzuran, oğlu Hadi'yi öldürtmesi üzerine Harun'a iktidar kapısı açıldı.

Devlet sınırlarının en geniş olduğu zamandır. Harun dönemi Mimariye, giyim kuşamda, gıda harcamalarında israf boyluna ulaşmış, bu sebeple de O'nun dönemi Binbir Gece Masallanna konu.

(5) Müreyyem 8.

Hiz. Osman'ın ilk 6 yılı ile karıştırılabilir. (Beniyan)

İlmi, kültürel ve iktisadi alanda zirve yakalanmış Bağdat dünyanın en görkemli şehri konumunda.

Harun Resid Dönemi İsyanları

- (1) Sam topraklarında Kayıster ve Yemeniler arasında asabiyeet kavgaları çıktı. Cafer b. Yahya komutasında 796'da kontrol altına alındı.
- (2) Hıbran merkezli Şii isyanları çıktı - Yahya b. Abdullah, Taberistan'da isyan etti. Harun, Yahya'yı hapse attı.
- (3) Seuran b. Seyf 808'de Cezire'de isyan başlattı.
- (4) Kurey Afrika'da zuhur eden isyanlar;
 - 793'de bölgeye Fazl b. Ravh tayin edilmiş ancak sert tutumundan dolayı isyan çıkmış ve Asiler tarafından öldürülmüştür
 - 795'de Huseme b. Ayen vali oldu, sükunet hasıl oldu. Huseme gidince yeniden kavgaya çıktı.
 - İbrahim b. Agleb bölge valisi oldu (yenisi yetkililerle) buna karşılık her yıl 40 bin dinar vergi ödeyecekti. Böylece Tunus'ta 100 yıl hüküm sürecek Aglebiler'in temelleri atıldı.

Harun'un sonu olmuş.

- (5) Bermekiler'in tasfiyesi, Abbasi hanedanına denk hatta rakip olabilecek güç ve otoriteye kavunması ve Abbasiler'in plancısıydı. Bermekiler Afganistan, Pakistan bölgesinde.

787'de Avasım adıyla bir valilik kuruldu.

Harun Resit döneminde Avrupa ile münasebet kuruldu. Endüfus Emcülerine karşı İmparator Sarlman ile itibata geçildi. İmparatora su saati gönderilgi rivayet edilir.

Harun Resit, Abbasi halifelerinin en büyüklerinden birisidir.

Harun Resit dönemi Persalanna döneminin fiilen baskındığı dönemdir (Bermekilerin tasfiyesinden dolayı)

(6) EMİN DÖNEMİ (809-813) 4 yıl

(Arap-Fars çatışması)

Anne ve babası Haşimi olan tek Abbasi halifesidir.

Emin dönemi en önemli verisi Fazl b. Rebi'dir.

Eğlence düştünü olduğu rivayet edilir.

Verilişinin etkisinde kalarak abisi Memun'u veliahtlıktan uzaklaştırma yolları aradı.

Emin, Memun'a ordusuyla birlikte Bağdat'a dönmesini emretti ancak Memun dinlenmedi, büyülikle iki kardeş arasında silahlı mücadele başladı.

Emin'in etrafı Arapçı, Memun'un ise Fars idi.

Emin'in anne-babasının Haşimi olması Arapların asabiyeet duygusunu oluyordu.

Emin'in verisi Fazl b. Rebi, Arapçı zihniyetin öne gelen adamlarından. Memun'un verisi Fazl b. Schl eski bir Zerdüşti idi ve Fars geleneğini temsil ediyordu.

813'te Bağdat'ta teslim alınca Emin idam edildi. Kardeşi Memun ile uğraştıktan başka diğerlerle uğraşmaya fırsat bulamadı.

7) ME'MUN DÖNEMİ (813 - 833) (20 yıl)

Me'mun hilafet merkezi olarak Meru fethini yaptı.

Bağdat halkı Fazl b. Schl'in Me'mun üzerindeki etkinliğine tepki gösterdi.

Me'mun Aliogullarından İsmail Ali er-Rıza'yı kendinden sonra veliyaht olarak belirledi. Abbasilerin giydiği siyah elbiseyi giyarak Aliogulların giydiği yeşil elbise giymeye başladı. Me'mun kenedan dışından birini veliyaht göstererek Abbasi devlet geleneğini de bozmuş oldu.

Me'mun Dönemi İsyanları

1) Nasr b. Sebes el-Ukayli isyanı el-Cesre'de

2) Ali ogullarından İbn Tabataba (Önemli Şi) (Ebu Abdullah Muhammed b. İbrahim) 815

3) İbn Tabataba hâris, Aliogulları ile Me'mun'un arası iyi. Fakat arası -sini Aliogullarına verdi. Kiri Ömül Fazl'ı, Ali er-Rıza'nın oğlu Al-Cevat ile evlendirdi. Bu davranışlar muhalif hareketlerin önüne geçti.

4) Babek İsyanı (Önemli): Kadın ve mülkiyetle ortaklığı savunan, Me'dek'in İslam'dan önce İran'da ortaya atıldığı olduğu sapık fikirleri Babek'in mensup olduğu Hürremiyye hareketidir. Dini sistemlerini nur ve zulmet kavramı teşkil etmektedir. (Babekiyye)

İnsan eşaları arasında; insanlık, vahyin kesilmediği insanı, program berlerin tek ruhtan yaratıldığı, zina etmenin ve sarap içmenin haram olmadığı gibi sapık akidelere inanmışlar.

Me'mun'un son yıllarda Birans seferleriyle uğraşması sebebiyle gereken önemi verememesi Babek'e daha rahat hareket imkanı sağlamıştır. Bu isyan Mutasım döneminde 838'de bastırılmıştır.

5) Zuttarın İsyanı (Önemli) Anayurtları kuzeybatı Hindistan'dan

Zuttarın bir kısmı H. Ömer döneminde Müslümanlığı kabul ettiler. Müslüman olmayanlar ise haraca bağlandı ve Basra'da isten edildi.

Bu isyan'da Mutasım döneminde bastırıldı (Türkler rol oynadı)

Me'mun, Kapadokya bölgesinde Macide ve Kurre kalelerini fethetti.

833'te Pozanti suyu kıyısında öldü. Ölmeden yerine kardeşi Mutasım'ı tayin etmiştir.

Me'mun döneminin önemli fikri meselesi ⇒ Halku'l-Kur'an'dır. İlk defa Cad b. Dîrhem ve Cehm b. Safvan'ın öne sürdüğü kelâmî bir meseledir.

Me'mun, Abbasi tarihinin en parlak şahsiyetlerinden'dir.

Fazl b. Schl'in etkisinde kalmıştır. Türkler siyasi ve askeri güç haline gelmeye başlamıştır.

Me'mun isyanları bastırmada sertlik yanlısı olmayıp mümkün olduğu kadar kan dökülmeden halletmeye çalıştı.

Kipti isyanı →

8'li Halife

(7) Mervan b.

(8) MU' TASİM DÖNEMİ (833-842) (8 yıl)

Harun Resit'in oğludur. Amcasının Sağıd asıllı bir çarpye olduğu söylenir de Türk'tür.

Kardeşi Memun ile birlikte Bizans seferlerine iştirak etmiş ve Ömer Potanti Sıyru karasında ölümüyle Mutasım Bittah unvanıyla tahta oturmuştur.

Bağdat şehri terk edilmiştir.

Mutasım oğlu Vasik'i Bağdat'ta vali olarak bırakıp kendisi yeni vali ettirdiği SAKERLA şehrine gitmiştir.

Memun döneminde Mutezile'nin resmi mezhep kabul edilip, Kur'an'ın mahkuk olduğunu benimsenmeyen âlimlerin sürgün ve cezalandırılması (Alihine) Mutasım döneminde de devam etmiştir.

Devlet yönetimi Türklerin eline geçmiştir, Samarra'yı Türkler için kurdu.

İsyanların bir kısmı önceki dönemden kalmış bir kısmı yeni çıkmıştır.

(1) Cibal, Hemedan, Pısfahan bölgelerinde Horremiyye isyanları bastırıldı.

(2) Bir önceli dönemde rastlanmayan Alişgulların isyana yeniden zühur etti. Atı evladından Muhammed b. Kasım Talikan'da isyan etti. (834)

(3) Zulfarın isyanı Memun döneminde ortaya çıkıp Mutasım döneminde bastırıldı. Uceyf b. Anbes'e 5000 kişilik takviye birliklerle bölgeye sevk edilmiş, hadise güçlüğüle bastırıldı.

(4) Azerbaycan'da zühur eden Babek isyanının bastırılmasıdır. İsyanın bastırılmasında Affsin'in (Haydar b. Kavus) büyük emeği vardır. Affsin 20 yıldır İslam dünyasının başına bela olan Babek'i 838 yılında yanına alarak Samarra'ya doğru yola çıktı. Babek, getirdiği Samarra'da halife Mutasım ve halkın huzurunda idam edildi.

(5) Taberistan valisi Maryar b. Karin isyan etti. Taberistan'da Kariniler dönemi sona erdi.

(6) Azerbaycan valisi Mergu Gur isyan etti. (Affsin'in kayınbiraderi)

(7) Abdullah b. Tahir'in Affsin hakkında kalife'ye yaptığı tahrikler neticesinde Affsin hapse atıldı. Urrusene'yi yöneten hükümdar sayına mensup olan Affsin halife Memun döneminde Bağdat'a gelmişti. Memun'un ölümü üzerine Mutasım'ın halife olması için caba sarf etmiş. Mutasım'ın halifeliği dönemi Affsin'in İbbel devri olmuş.

(8) Ebu Hâb el-Mubarka çiftlerini etrafına toplayıp Enarî hakimiyetini yeniden tesis etmek istedi ancak Rerâ b. Eyyub isyanı bastırıldı.

ndiki
kale ve Amuriye'yi fethetti. Amuriye'nin fethi İslam dünyasında büyük coşkuyla karşılanmış ve âlimlere konu olmuş bu zafere "fethu'l-fütuh" fethihler fethi olarak vasıflandırarak Ebu Temmam'ın "es-Seyfû es-dokul, enbaen mine'l-kutub" diye başlayan kasidesi meşhurdur.

Samarra şehrinin kurdu, imarçı bir halifeydi. Mali konularda tutkumlu idi.

Oğlu Vasik'a zengin bir hazine bıraktı. Abbasilerin yükselme dönemini devam ettiren

Abbas b. Abdulmuttalib'in 8. kuşaktan torunu, 8. Abbasi halifesi,

8 yıl 8 ay halifelik yapması, 8 erkek 8 kız çocuğunun olması gibi sebeplerle "müsemmen" (Sekizli) lakabıyla anıldı.

Hassa ordusu Mutasım döneminde kuruktu (Türklerden oluşuyor)

İlk sultan unvanı Enas'a verildi Vasik tarafından ⑧ müzeyyen b.
Dünyata ilk sultan unvanını kullanan Garmeli Mahmud

⑨ Vâsik Billah Dönemi (842-847) 5 yıl

Babası Mutasım, annesi ise Karatıs adında Rum asıllı bir cariye idi.
Ahlakı ıslâmî ve diğer yönleriyle Memun'a benzetilerek "Küçük Memun" diye çağrılır.
Babası Mutasım ve amcası Me'mun'un siyasetini takip etmiştir.
Çocukluğunda iyi bir eğitim almış.
Vasik-Billah hilafeti döneminde Türkler askerî sahâin yanı sıra idarî alanda da önemli mesafe kat ettiler. Türk kumandanlara büyük yetkiler tanıyan Vasik 228'te (842'de) Enas'a hil'at giydirip sultanlık unvanı verdi. Enas 844'de öldüğünde, hen Abbasi ordusunun başkumandanı, hen de Mısır valisiydi. (Enas, talimâtının kurulu Halifenin hâcibi İsmet et-Türkî Yemen, Horasan ve Sindh valiliğinin yanı sıra Esnâs in ölümü üzerine başkumandanlıkla Mısır valiliği görevlerini de üstlendi.
Vâsik babası gibi imârcıdır. Samerra da kendi adını taşıyan Haruniye sarayını inşa ettirmiş.
Halk'ul-Kurban ve Mihne hadîsesinin bu dönemde de devam ettiği görülür.
Vasik-Billah 847'de Samerra'da istiska hastalığından vefat etti. Haruniye sarayına defnedildi.

Dönemin İsyânları

- ① Kays Aylân kabileleri isyan edip Dimâşk valisinin sarayını kışattı. Recâ b. Eyyûb el-Hidârî isyanı bastırdı ve şehirde emniyeti sağladı.
- ② Hicaz bölgesinde şarîu beduî Arap kabilelerinin yağma ve çapulculuk hareketleriyle bir dizi isyan;
— Medine'de Benî Süleymliler, Üzeyre b. Kattab liderliğinde şarî ve pazarlarda zorbalığa ve talana başladılar. (845) Boga el-Kebir bastırdı.
— Benî Hitel isyanı - Boga el-Kebir bastırdı.
— Benî Mürre ve Fezare isyanı - Fedekî'i işgal eden isyancı kabileler Boga'nın geldiğini haber alınca Fân'a doğru kaçtılar.
— Boga, karışıklık çıkaran Gatafan, Esca, Sa'lebe, Kılâb b. Rebîa gibi kabileleri de Hast altına aldı.
— Benî Numeyr kabilesi tarafından Yemame'de başlatıldı. Boga el-Kebir asilere karşı ilk hücumda başarısız oldu, ikinci hücumda isyancıları alt etti.
- ③ İsfahan, Cibâl ve Fars bölgelerinde kürtlerin çıkardığı karışıklığa müdahale eden Vasif et-Türkî asilerden 500 kişiyi yakalayıp Samerra'ya getirdi. Vasik bu başarısından dolayı Vasif et-Türkî'ye 75.000 dinar verdi. Bir kılıç ve bir hil'at hediye etti.

İsyanların sonunu Boga el-Kebir bastırmış

Abbasi Döşöklöri Üzerinde Türk Valilerince Kurulan Devletler

- Türkler ve İslamiyet -

mütevakkil Türk komutan tarafından öldürölmüş. Türklerin İslam'ı kabul etmelerini kolaylaştıran etkenler arasında bunlar sayılabilir:

- ① Türklerde Allah meşhuru vardı.
- ② Türklerde bir kişinin büyüklüğü öldürdüğü düşman sayısı ile ölçölürdü. İslam'da müslüman olmayanlarla savaş etmek kutsal bir görev idi.
- ③ İslam'lık savaş ganimetini helal sayıyordu. Türklerin bekalarının devamı komşu ülkeleri yağmalamak ve istila etmekte.
- ④ Türk milli dininde İslamiyette olduğu gibi kurban kesme ödeti vardı.
- ⑤ Araplar arasında da Türkler gibi göçebe hayatı yaşayanlar vardı.
- ⑥ Müslüman tüccar ve sufilerin Türk memleketlerinde yürüttüğü faaliyetler etkili oldu.
- ⑦ İslam'ın yarattığı medeni üstünlük Türklerin İslam'ı kabul etmelerini kolaylaştırdı.

- Türklerin İslam'lıktaki Roller i -

- ① Mücadele Safhası Taleb.
- ② Dostane münasebetler Devri: Emevilerin Horasan valisi Ubeydullah b. Ziyad'ın 694 tarihinde Buhara'da yaptığı savaşta esir ettiğı 2000 Türk okuyunu maaşetine alması, Türklerden hassa kütası oluşturma işine ilk örnek teşkil eders.
- ③ Müspet Hizmet Safhası: Mutasım döneminde (833-844) Abbasi ordusu büyük oranda Türklerden oluşuyordu. Mutasım Samarra'yı kurdu.
- ④ Menfi Hizmet Safhası: mütevekkil'in öldürölmesinden sonra.
- ⑤ Devlet Kurma Safhası: 868'den sonra devlet kurmalar başladı.

- Yarı müstakil Türk Devletleri -

- Araplar taraf i kurulan ilk yarı müstakil devlet Ağılebiler. ★
- ① TOLUNOĞULLARI: Ahmet b. Tolun kurdu. (868-905) 37 sene. Türk valilerinin Abbasi hilafeti sınırları içerisinde oluşturdıkları ilk devlettir. Önce Mısır'a vali atandı. Zamanın halifesi Mutemid kardeşi Muvaffuk ile mücadelesi. Ahmet ölünce yerine oğlu ① Humareveyh geçti. ② Ceyş ③ Harun Bedevilerden Muhtare adı verdiği muhafız birliğı kurmuş. 905'te Abbasi tarafından yıkıldı. Başkenti önce Fustat daha sonra da el-Katai şehri idi. Başkentte Ahmet b. Tolun sarayı, Daru'l-İmre ve Ahmet b. Tolun Cam yer almaktaydı. Mısır'da birde hastane açılmış. Türk-İslam tarihinde türünün ilk örneği. Posta teşkilatına önem verilmiş. (Ele geçirmiş) Türk-İslam tarihi açısından önemli, bölgede kendinden sonra kurulan Türk idarelerine zemin hazırlamış olmasıdır.
 - Kuruluş Sebepleri: - Mısır'da saldırıları önlemek. - Mısır'ın hakimiyeti için. - Fatimiler'in önüne geçebilmek. - Berberi saldırılarını önleyebilmek.

890 - 927 37 sene
 ② SACOĞULLARI = Azerbaycan'da bir devlet kurmuşlar.
 İslam devleti hizmetine giren ilk kişi Ebu's - Sac. Divdad b. Yusuf Divdesttir. Sacoğulları Uşruvana mensuplerdir.

Ebu's - Sac Divdad b. Yusuf Divdest adına oğlu Muhammed Affin tarafından (890 - 901) kurulmuştur. Ebu'l Kasım Yusuf (Affin'in kardeşi) (901 - 927)

Otoritesizlikten kuruldu,

Siyasi Tashi;

a) Ebu Ubeydullah Muhammed el-Affin (890 - 901): Tiflis, Ani, Kars ve Vasturapan'a başanlı atınır yaptı ve burada baş gösteren bir veba salgınında 901'de

b) Ebu'l - Kasım Yusuf (901 - 927): Azerbaycan'da iktidarı ele geçirdi. Erdebil'de adına gümüş dirhem bastırdı (902). Kufe önündeki Karmatilerle yaptığı savaşta esir düştü ve Karmatî reisi Ebu Tahir Süleyman tarafı idam edildi.

c) Ebu'l müşafir Feth b. Muhammed: Sacoğullarının sonu.

③ İHSİDİLER; Mısır, Tolunggullarından otuz sene sonra başka bir Türk hanedanının doğuşuna şahit oldu.

Muhammed b. Togas tarafından kuruldu.

Halife Razi, tarafından kendisine, daha sonra kurduğu devletin de adı olarak İhsid unvanı verildi, (939).

Tolunggullarının yarım bıraktığı işi devralmak için kurulur. Ama Fatimîleri önlüyor.

İhsidleri de Fatimîler ortadan kaldırıyor.

Muhammed'den sonra, - Ebu'l Kasım Unucur (oğlu) - Ebu'l Hasan Ali tahta geçti. Bu kişi döneminde devletin gerçek hakimi hâkim bir siyahi olan Kafur'dur. 20 sene onlar adına 3. sene de doğrudan kendi adına Mısır'ın hakimi olmuştur. (Kafur)

- İLK TÜRK - İSLAM DEULETLERİ - (müstakil)

İDİL BULGAR HANLIĞI: (7. yy - 15. yy)

- İlk bağımsız Türk - İslam devleti,

- Büyük Bulgarya devleti, 635'te bağımsızlık

- Ticarete önem vermişler. Ticaret Bulgarlar arasında İslam'ın yayılmasını

- Bulgar Hanı Selkey oğlu Almış, Abdullah Baştu el-Hazari'yi 920 - 921'de Bağdat'a Abbasi halifesi maktedir Bilkah'a elçi olarak göndermiş. Bulgar Hanı İslamiyeti kabul ediyor ve dini öğretmek muallim istiyor. Almış Han ismini Emir Cafer b. Abdullah olarak değiştirdi.

- Bulgar'ın tanınmış Türk şehriydi.

- Rusların 1399'da başkentleri Bulgar'ı tahrip etmeleriyle toparlanamayıp dağıldılar.

KARAHANLILAR: (840 - 1212) (382) yıl

- İlk müslüman Türk devleti. Kurulduktan 1 asır sonra müslüman oldular.

- Doğu ve Batı Türkistan,

- İlk müslüman Türk sülalesinin kurduğu devlete en yaygın biçimde verilen isimdir.

- İslam kaynaklarında el-Hakanîye, el-Hanîye, Ali Afrasyâb (Alp Er Tunga) gibi isimlerle zikrolunmuştur.

- Doğu Karluk Yabguu Bilge Anucur ya da Yağmalar kurdu. (Kestir)

- İlk Hanlarından → Bilge Kül Kadir Han

- Oğulları: Bazar Arslan ve Oğulcak Kadir Han.

- Oğulcak Kadir zamanında yığılı Saluk Karahanlıları'na sığınmış Ebu Nasr isimli bir Samanlı şahzade ile karşılaşmış ve İslamiyeti benimsemiş ve Abdul Kerim adını almış. (944 - 945)

⑪ müzeyyen B.

- Karahanlı ilk müstaman devlet adanı → Saltuk Buğrac Han.
- Karahanlı hükümdarları içinde Abbasi halifesini ilk tanıyan kişi Ebu Nasr Ahmet b. Ali (Tugan Han) dir.
- Selçuklular da (Tugral Bey) dir.

- Saltuk Buğra Han 955 ya da 959'da ölmüş, yerine kızı sure isin oğlu Musa geçmiştir. Daha sonra tahta Baytaş Arslan Han (Süleyman) geçmiştir.

A-) BATI KARAHANLILAR DEVLETİ : Harzemşahlar son veldir

- Merkezi Özkent
- Batıda I. Muhammed b. Nasr'in bulunduğu asıl hakimiyet'in onun adına Semerkand'da Maveraünnehir'i idare eden İbrahim b. Nasr'in. (Tangay Buğra Karahan İbrahim) elinde bulunduğunu görüyoruz.
- Muhammed ölünce İbrahim devletin tek hakimi oldu. Bu nedenle Büyük Tangay Han diye anıldı.
- Kendi adıyla anılan Tangay dirhemleri bastırıldı.
- İbrahim b. Nasr'in yerine oğlu Semsü'l-mülk Nasr b. İbrahim geçti. (1068-1080) İmar faaliyetlerine enfazla önem veren
- Semsü'l-mülk'ten sonra Batı Karahanlıların başına kardeşi Ebu Şu'a Hızır b. İbrahim geçti.
- Yerine Ahmed Han geçti (İdam edildi)
- Batı Karahanlılar 1141 Katvan bozgunu sonrasında Karakitaylar'ın idaresine girdi.
- Son Hükümdar : Osman Han'dır. (1204-1212) idam edildi.

B-) DOĞU KARAHANLILAR DEVLETİ : Karakitaylılar son veldir

- İlk Hükümdar : Süleyman Arslan Han b. Yusuf (devletin sınırları geniş)
- Taht sırası : Muhammed
- Hüseyin
- İbrahim b. Muhammed
- Tugral Karahan Mahmut
- Daha sonra Karahanlıların tahtına Büyük Kağan olarak TANGAY BUĞRA KARA HAKAN EBU ALİ HASAN geçti. Onun zamanında Yusuf Has. Hacip : - Kutadgu Bilig - 'i ona ithaf etti.
- Yerine : - Ahmed
- İbrahim Han geçti.
- Doğu Karahanlılar 1210-1211'de son buldu.

Minare, Türbe mimarisi → Karahanlılar
Türkiye'ye getirilen ilk K.Kerim → Karahanlılar'da, Karahan Türkçesi ile yazılır

(12) Mureyyun B.

G) FERGANA HANLIĞI : Merkezi ÖZKENT.

Devlet Hanları : Hüseyin b. Hasan → Tugrul Han Mahmud
Karahanlılar'da Saray'da : Ulu Hacıp, Kapucu Başı, Silahdar, Alimler,
Hacibası gibi görevliler bulunur
Diğer görevliler : Ağacı (harineçer), Tamgacı (nichürder) Adalet.

Taşra Teşkilatı : Kadılar, Amiller, Reisler, Muhtesipler bulunur.
Posta teşkilatı bulunur Kay ve obalarda boy, soba ve gıymet beyleri var.

Ordu : 4 ana unsurdan oluşur - Saray muhafızları - Hassa ordusu.
- Hanedan Mensupları - Valiler ve diğer devlet adamlarının kuvvetleri.

Kültür Medeniyet : Karahanlılar'ın kültür hayatı açısından en önemli
vasfı ⇒ Türkler'in İslam Medeniyeti dairesine girişleridir
- Satuk Buğra Han destanı ve Nuras destanı önemli !!!
- En önemli 2 eser ⇒ Kutadgu Bilig ve Divan-ı Lügati't-Türk
Kaşgarlı Mahmud'un, Divan-ı Lügati't-Türk, Abbasi halifesi c;
Yusuf Has Hacıp'in, Kutadgu Bilig ise, Kaşgar hükümdarına taktim edilmiştir.

- Karahanlıların (Yasıcı İhanlılar) devrinde bazı dini eserler :
- Atabetü'l-Hakayik ⇒ Edip Ahmet
- Divan-ı Hikmet ⇒ Ahmed Yesevi
- Kısasü'l-Enbiya ⇒ Ragıbzı

NOT : Tamgac Buğra Karahan İbrahim'in kurduğu Medrese ve Daru'l
Merza'sı kayda değer
- Daru'l Merza ⇒ Tamgac Semerkant'ta kuruldu (1066) Zengin, fakir
ayrıt edilmeden hastalara yardım edilip iyileştirildi.

İMAR ⇒ Medrese, Türbe, Köprü, Camiye, Saray ve Ribattarda süslenmiş
Cami mimarisi gelişti.

Cami mimarisine getirdikleri en önemli yenilik ABİDENİ MİNARELER

Türbe mimarisinde gelişti,

Kervansaraylar ... İslam mimarisinin Sırlı Tuğla ve Kiremit tekniği

Karahanlılar taraf. geliştirildi.

En eski türbeleri ⇒ 978 tarihli Arap Ata türbesi

Ayşe Bibi ve Balacı Hatun türbeleridir.

— GAZNELİLER — Kurulduğu yören adını alan ilk devlet

Otoritenin en güçlü olduğu dönem (merkezi otoritenin)

Tenellerini Alptekin atması

977'de Sebüktegin kurdu.

Gazneli mahmud İslamiyet'in yayılması için Hindistan'a 17 sefer düzenledi.
En önemlisi Sunnat seferidir. (1026)

16. sefer önemli

Alptekin önce Samani emiri Ahmed b. İsmail'e köle olarak satıldı.

ve onun hassa askerleri arasında katılmış. (Türk Gulamı hizmetçisi)

Daha sonra hassa askerleri komutanlığına (Hacibül Huccablık) getirildi.

Nihayet Alptekin Horasan valisi oldu. (961)

Alptekin Gazne'de bağımsız bir beylik kurdu (963) ve Gazneliler
devletinin tenellerini attı.

Ölünce yerine oğlu
-Ebu İshak İbrahim geçti (963-966) Levitlerin başkaldırısıyla kar-
şılaştı.

Ebu İshak ölünce yerine Alptekin'in kalesi Bilgetegin hükümdar olarak
secildi. 10 yıl sonra Gediz kalesinin kuşatılması esnasında öldü (975)
Bilgetegin'in yerine, Alptekin'in diğer kalesi Börütegin geçti fakat
kötü idareten dolayı Gazne halkı şehrin eski hakimi Levit çağrıldı.

Levit Gazne'ye saldırı. Ancak Sebüktegin Levit'i mağlup etti.
Bundan sonra devletin başına Sebüktegin geçti (kurucusu 977)

Bundan sonra devletin başına daima onun soyundan gelen bir
hükümdar geçti.

İlk devlet Büst şehri Togan Tegin'in elinden aldı.

Sonra Toharistan, Zemindaver, Doğu Gur ve Kuldar bölgelerini ele geçirmiş,
Sınırları genişletmiş.

Hindistan seferleriyle, Lamiyan ve Peshaver arasındaki bölgeyi topraklara
kattı (979-988) İslam dini bölgeye girdi

Gazneli mahmut; Sebüktegin ölünce yerine oğlu İsmail'i vekalet göster-
mişti. Mahmut onun hükümdarlığını tanımadı (Mart 998'te tahta geçti)

32 yılda Hindistan'a yaptığı 17 sefer (İslamiyetin yayılması için)
ile adını Türk-İslan tarihine silinmeyecek bir şekilde yazdırdı.

Dünya'da (İslam devletleri içinde) Sultan ünvanını ilk defa kullandı,
Hind Seferlerinin 2 önemli sebebi:

① Bu zengin ülkenin imkânlarından faydalanmak

② İslam dinini yaymak

③ Karmatiler sindirilmiş bölge tamamen terfi edildi. (İlk fanatik terörist grup)

30 Nisan 1030'da 59 yaşında öldü (Verem'den)

Mahmud, Samani Devleti'ne tabi bir beylik olan Gazneli Devleti'nin

batıda → Azerbaycan hudutlarına

doğuda → Hindistan'ın güneyi Garj vadisine

Orta Asya'da → Harezm'den Hint okyanusu sahillerine kadar ulaştırdı.

Hindistan'a yaptığı gazalar sebebiyle "GAZİ" lakabıyla ve "putperest
hinduların sekisi" olarak şöhret kazandı.

Hindistan'a 11 sefer yaptı 1030

SULTAN MESUD; Mahmud'un yerine vasiyeti gereği küçük oğlu
Muhammed geçti. Acı da Mesud kardeşini mağlup ederek (Ekim 1030)'ü
Gazne tahline oturdu.

Karakorlu Ali Tegin'le mücadele etti.

Hayatı seferlerle geçmiştir.

Harezm'de uyuyan, Türkmenlerle meşgul oldu (bozguna uğratıp sallara kaçırdı)

Gazneliler adına Harezm'e hakim olan Altunbaş, Buhara-Samerkand
arasında yapılan savaşta öldürüldü.

Selçuklularla Gazne ordusu Nesa sahrasındaki Hisâr-ı Tâk'da
karşılaştı. Gazneliler ağır bir yenilgiye uğradı. (1035)

Ali ordu Serabs yakınında 2 kez karşılaştı. Yine Selçuklular
kazandı (Mayıs 1038)

Harezm Selçukluların eline geçti-Nisabur'da hutbe Tuğrul Bey
adına okundu.

DANDANAKAN SAVAŞI (1040): Dandanakan kalesi önünde gerçekleşen savaşta Garne ordusu hezime uğradı.

Artık Selçuklular geniş bir ülke ile beraber müstakıl bir devlete sahip oldular.

Mesud Gürcistan'a kaçtı. Daha sonra Garne'ye gelip hazinekârı ile birlikte Hindistan'a hareket etti. Hapsedildiği Giri kalesinde öldürüldü.

Yine;

- Muhammed → 2. defa devletin başına geçti (Duraklama dönemi)

- Mevdud (1041-1049) → Ülkede asayişin temin ettiyse de Selçuklulara başa şikâmeti.

- Ali (1049-1050)

- Abdurresid (1050-1052)

- Tuğrul (1052)

- Ferruh Zed (1053-1059)

- İbrahim (1059-1099) → uzun yıllar devam eden Selçuklu - Gazneli mücadelesine son verilerek barış yapıldı.

III - Mesud (1099-1115)

- Sırzad (1115-1116)

- Melik Arslan (1116-1118)

- Behramşah (1118-1152) → Artık bağımsız değildir Selçuklu sultanı Sencer'e bağlıdır.

- Son Sultan Hüseyin Melik (1160-1186) Gurlular birkaç sene içinde Pencap ve Lahor'u ele geçirdi - Gazneliler böylece son buldu (1186)

- Gazneli'de Devlet Teşkilatı: Emir (Sultan) - Vezir (Hükümdarın müfessir ve ordudaki Ağacı - Candar - Sarabdar - Hansalar - Resuldar (Elçilerin karşılanması görevi) yapan özel teşkilat memuru)

Merkez Teşkilat

Divan-1	Vezaret
Divan-1	Kisâlet
Divan-1	Arz
Divan-1	İşraf
Divan-1	Ukâlet

(Divan-1 Hamayun gibi)

Taşra Teşkilatı

Berid → Posta teşkilatı
Bundar → Haras zımlı

Şehir İdaresi

Kutval → Kale komutanı

Şahne → Düzni koruma, inzibat

Emir-i Haras → Suçluları tutuklama,

Bunların dışında → Muhtesip - Hatip → Reisler bulunurdu.

Adli Sistem

Eyaletlerde → Kadı'l Kudat (Baş Kadı, Seyhülislam)

Şehirlerde → Kadılar

Divan-1 Mezalim → Devlet bürokratlarının yargılandığı mahkeme.

Ordu

Gulaman - Muntazam - Eyalet askerleri - ücretli askerler - gönüllüler

Kültür Medeniyet

Alim ve şairleri → Minusihri, Ferruhi

Gazneliler devri → tarih yazıcılığı bakımından önemlidir.

En Eminent Alimi

→ Ebu Reyhan el-Biruni - eseri → Alsarul Bekiye

İmar faaliyetleri

→ Saray, çarşı, köprü, su yolu, kervanlar, medreseler, kütüphaneler, Saray ve camiler

D - BÜYÜK SELÇUKLULAR (1040 - 1157)

Resmî merkez Simi
 Selçuklu Devleti Türklerin kurmuş olduğu 4 büyük imparatorluktan 3. sırası
 Temelleri Horasan'da atıldı.
 Selçuklu ailesi Oğuzların Kınık Boyuna mensup. (Osmanlı kınık boyu)
 Dökak'in oğlu Selçuk kurdu. Dökak, Oğuz Yabgu Devletinde mühim
 bir görevdeydi. Ölüncü yerine oğlu geçti (SUGRAH - sordu kanunları)

Selçukluların ilk başkenti Cend şehri.

Selçuk Bey'in torunları Tuğrul ve Gâgrî

Tuğrul Bey göllere açıldı.

Gâgrî Bey Anadolu'ya meşhur atınlarını gerçekleştirdi. (1016-1021)
 Anadolu'ya açılan ilk bey Gâgrî Bey.

Horasan'da Gâmeliler ile sıkıntı yaşandı. Horasan İkinci merhalede
 Selçukluların eline geçti. (Serahs yakutlarında)

Tuğrul Bey Nisabur'u merkez edindi.

3. Karşılaşma.

Gâmeliler - Selçuklular → Dandnatan Hisarı önünde karşılaştı. Gâmeliler
 hezimete uğradı (1040) Gâmeli Sultan Mesud öldürüldü.

- Savaşın önemi ⇒ Selçuklu kesin müstakil devlet olarak kuruldu.

Meru'de devlet kurdular. Meru kuruttayısı sırasıyla:

Selçuklular ⇒ - Cend - Nisabur - Horasan - Meru (Bu 4 merkez örneği)

Meru ⇒ Gâgrî Bey'e

Herat ⇒ Musa İbn-i Yabgu'ya

Irak ⇒ Tuğrul Bey'e (Nisabur'da kalmak şartıyla)

Gâgrî Bey'in Doğu Anadolu'ya yaptığı atın önemli (1016-1201)

Gâgrî Bey → Van'da Uspirogan'ı yendi ve Van'ı aldı.

Selçuklu - Gâmeli ilişkileri önemli → Birinci karşılaşma

Selçuklular kazandı.

İkinci "

Üçüncü "

Nesa çarşısı

Serahs yakını

Dandnatan hisarı

TUĞRUL BEY (1040-1063) ! Herat, Sistan, Kirman, Umman fethedildi:

- İbrahim Yinal - Resul Tekin - Kutalmış isyanları

- Doğunun ve Batının hükümdarı (Abbasi halifesi tahtı verildi)

(Kaim b. Emir) Abbasi halifesinin görüşüğü ilk Türk lideridir.

Nisabur yerine Rey başkent yapıldı. (1043)

Türkmen atınlarını Anadolu'ya yönlendirdi

Oğuzlar Selçuklu'ya göç etmeye başladı.

Pasinler ⇒ (1048) İbrahim Yinal'ın yönettiği Selçuklular

Liparit'in yönettiği Bizanslar

Bizans mağlup edildi. Bu savaşın sonra Bizans topraklarına sürekli

atınlar başladı. - Anadolu'nun kapıları açıldı.

- Malazgirt'in olmasına sebep olan savaş

- Romalılar'ın Türkleri tehdit olarak gördüğü savaş,

Abbasi halifesi Şii Büveyhîler ve Fatımîler tarafından baskı altında idi.
 Tuğrul Bey → Abbasi halifesi ile görüşmek üzere Bağdat'a geldi.
 Büveyhîlerin başkanı kaçı.
 "Halife'de Tuğrul Bey'e Dergunun ve Bahrın hükümdarı lakabını verdim
 "Rukn ed-din" lakabını verdim → Tuğrul Bey'e hilatlar giydirmiş ve
 2 kılıç kışatmış.

ALPARSLAN (1064-1072): Alparslan'ın en büyük siyasi başarısı
 Horası Nizâmü'l-Mülk'ü vezir etmesidir.
 (Kars) Ani'yi fethetti (1064)

Süleyman'ı yendi - Selçuklu tahtına geçti.
 Abbasi halifesi tarafından → Şehinşahü'l-Azam, Melikü'l-Arap ve'l-Acem
 gibi lakaplar verildi.

Malazgirt (1071): Bizans - Türk

- Roman Diyojen Anadolu'ya atın düzenledi, İstanbul'a döndü.
 Türk atlarına mani olmadı.
 Sivas ve Malazgirt'e 2 ordu gönderdi - 3. ordunun başına kendisi geçti.
 Başarı sağlayamadılar Türkler hitat şeklinde çember olup Bizans'ı içine aldı.

Savaşın sonuçları; İmparator 1,5 milyon verecek.
 Antlaşma yapıldı. Her yıl Selçuklu'ya 360.000 altın ödeyecek.
 fakat uygulamadı. Müslüman esirler serbest bırakılacak.
 Selçuklular Bizans'a askerî yardım yaparak.
 Antakya, Menbici, Urfa, Malazgirt Selçuklulara verilecek.
 İmparator'un bir kızı Melikşah ile evlendirilecek.

Beylikler: Erzurum → Saltuklular
 Sivas → Danişmendîler (Orta Anadolu'da)

Bitlis ve Erzen (Erzincan) → Dündükoğulları

Van → Sökmenîler (Ahlatlıbeyler)

Diğarbakır → Minaloğulları

Harpur → Gubukoğulları

Hasankeyf, Mardin, Harput → Artuklular

İzmir → Gatabeyliği

Maras → Dulkadirioğlu

Tuğrul ve Alparslan kuruluş dönemi.

MELİKŞAH (1072-1092): Alparslan'ın oğlu.

Devletin kurumsallaşmaya başladığı dönem. Adil sultan lakabı.

Melikşah devletin **Zirve** dönemi.

Dağuda Garneli ve Karahanlılar, Batıda amcası Kuvurd'u bastırdı.

Devlet merkezini İsfahan'a nakletti.

Kutalmışoğlu Süleyman Şah İran'ı ve çevresini ele geçirip Anadolu Selçuklu

Devletinin temellerini attı. (1075)

- Şii'lerle mücadele edildi.

Merkez İsfahan

- Fatımîlerin bazı bölgeleri fethedildi.

- Atsız; Remle, Kudüs, Trablusşam, Suriye, Dimşk'i aldı.

- Tutuş; Şam'da (Fatımîlerden kurtulup) Suriye Selçuklu Devleti yöneti-

mini üstlendi (kurdu ve üstlendi) (1079)

- Sultan Melikşah Kafkaskara gitti, Mervanîleri ortadan kaldırdı.

- Kardeşi Tekiş isyan etti, bertaraf edildi.

- Tutuş ile Anadolu Selçuklu Devletinin **banisi** Süleyman Şah yarıldı, intihar etti.

- Melikşah Abdin'e kadar ulaştı.

Orta Asya'da Selçuklu sınırları Çin Seddi'ne kadar ulaştı.
Hasan Sabbah ile mücadele etti (Mucitizm) Başarılı oldu. (Baskınlık)
1092'de zehirlenip öldü.
Selçukluların zirve dönemi.

BERK YARUK (1094 - 1104); Selçuklu Devletinin duraklama dönemi.
 Haçlı Seferleri
 Duraklama Dönemi → Melikşah'ın 4 oğlu ⇒ Mahmut - Berk Yaruk - Muhammed

MUHAMMED TAPAR (1105-1118) : İslam'da adına hutbe okutulmuş fakat oğlu SENCER (1118-1157) son hükümdar. Ölümlüyle Büyük Selçuklu İmparatorluğu tarih sahnesinden çekildi.

HAREZMŞAHILAR DEVLETİ (1097-1231)

Kurucusu $\Rightarrow$ Kutbuttin Muhammed (1097-1127) $\Rightarrow$ (Kutbad - dinge ved - an)
etabl - fett

Atsız $\Rightarrow$ Gazi sifati aldi. (1127-1156)

Alaeddin Tekiz (1172-1200) → (Selimide en büyük eller - en anslit räknytt)

Alaeddin Muhammed (1200-1220)-1207'de Buhara'ya ele geçirdi

- Karchitayfen herimete ygrath.

* Bu sırada Mogollar kuruldu. i

- Magol istihsalını bağlatan kişi İnalcık Bey (Atatürk Fakültesi)

- Cengizle ilişkiler inalcık sebebiyle bozuldu.

- Mavaraünnehirdeti kaleleri ele geçirdiler (1042)

-Buhara'yı yaktılar -Semerkant'ı da yaktılar

- Harzemşah'ın son budretti beyi Celeddin Harzemşah (1220-1231)

3) + Türkiye savaçklarıyla mücadele gırışta, Tiflis fethetti, taprıları gırışla dır
(Türkiye) (taprıları en gırış alye)

- ANADOLU SELÇUKLU DEVLETİ - 1075-1308

Başak Selçuklunun kuruluşundan 35 sene sonra kuruluşun Amcası gulten.

Türkiye ismini ilk kullanan devlet

1075'de İznik'in fethi ile İznikte kuruldu.

Kutalmış'ın oğlu I. Rükneddin Süleyman Selçuklu (1075)

Doğu Anadolu'ya ilerleyen Türkler bir kısım Suriye, bir kısım İran, bir kısım Irak, bir kısım da Anadolu'nun içlerine İznik'e yerleşir.

Sufi etkisi olan ne kadar alim varsa Horasan bölgesinden gelenler (Özbekistan, Türkmenistan) o bölgeyi yetiştiren de Hu Ali kültürüdür.

Medine ekolü düm

Selçuklular hiçbir us merzube tabii olmadan orta yolu izlemişlerdir. Resmi dilleri Fars dilidir. Arap alfabesiyle yazma işine geçen de bunlardır. Örnekte 'yi' bırakıp Arap alfabesine geçmiştir.

Oğuzların (Türklerin) (Klinik, kayı) boğunun İran üzerinden Anadolu'ya
çıkmasına sebebiyet veren devlet adamı Hz. Ömerdin (Sasani - İran fethi)

Rükneddin Süleymanşah, Tutuş ile savaşırken Fırat nehrine düşüp öldü. 1080'li yıllarda devlet bir süre hükümdarsız kalır ama zarar görmez.

Kuruluş Dönemi:

Süleyman Fah, Fahin Fah, I. Kılırsken, Sultan I. Mesud

Anadolu'da kurulan ilk Türk beyliği ⇒ Gatabeyliği'dir Gata Bey ve 1. Kılıçarslan arasındaki taht mücadelesi önemli,

Anadolu Selçuklu Döneminde Kurulan Türk Beylikleri

- Gata Beyliği - Artukluklar - Saltukluklar - Söğmenler - Danışmendler - ~~...~~

Pesenteller Anadolu'ya Selçuklulardan hane girip heistiyarlarını bir Ayaz Bayı.

Türkler Sultan Mesud döneminde Anadolu'ya sağlan bir şekilde yerleştirilen Anadolu'da ilk Selçuklu parası Sultan Mesud tarafından bastırılmıştır. (Bakır)

Siyasi Birlik Yükseliş;

2. Kılıçaslan Dönemi Özet: İki barışlıklar ve Bizans ile antlaşma. Mıngaçkefen zaferi önemli ⇒ 1176'da 2. Kılıçaslan bu zaferi kazandı. Türkler Malazgirt'ten sonra 2. zaferdir. Bu zaferle Bizans bir daha Anadolu'dan Türkleri atmayı veremedi.

★ İlk dönem İslam tarihinde (Hz. Osman zamanında Mısır'a İsmailîlerde Abdullah b. Ebî Sâh ile fethedilen) ve elinizden alınan tek ülke KIBRIS'tır.

★ Antalya 2. Gıyasettin Keyhüsrev zamanında 2. saltanat döneminde fethedilmiştir (1206) 1216'da tekrar fethedilmiştir.

I. Alâeddin Keykubat : Gıyasettin Keyhüsrev'in oğlu.

Fatih Osmanlı için ne ifade ediyorsa, Alâeddin Keykubat'da Anadolu Selçuklu için Odun.

Yassıçemen → 1230 → Türk Beyliklerinin kendi aralarında ilk defa mücadelesi.

Türk Beylikleri ve Yolları: Malatya → Dâvudmend

İzmir → Gata beyliği

Erzurum → Mengücek

Erzurum → Saltuklar

Mardin → Artuklar

Antalya → Alaüddin

11-1201

II. Gıyasettin Keyhüsrev (1237 - 1246)

Saadettin Kupek bu devrin adamı.

1240 → Babai (Babalar) İsyanının bastırılması.

1243 → Kösedağ savaşı → Selçukluların ezici üstünlüğü (Beyler Moğollar)

Kösedağ Sonucu → Selçuklu hakimiyetindeki beylikler Moğollar tabii oldu. II. Gıyasettin canını kurtarmak için Kaşgar ve Selçuklu devleti basmaz kalıyor.

Selçuklu devletinin Kösedağ yenilgisi tabii devletlerin Selçuklu hakimiyetinden çıkıp Moğollar tabii olmasına sebep oldu.

Ermeni Hetum ve Trabzon Komnenosları Moğollar tabii oldular.

Emir Celaleddin Kastay ataya çıkan krizi sonnet için iş karesi (II. İzzettin Keykavus, IV. Kâkneddin Kılıçaslan ve II. Alâeddin Keykubat) birlikte sultan ilan etti. Bu adına kutbe oluyordu para basıldı. (Müstarek saltanat devri (1247 - 1254))

Anadolu Selçuklu sultanları adına yaptırılan levansaylar "Sultan Hanı" "han" 'dır - Moğolları yenen tek Sultan Menlûklü sultanı Baybars'tır.

Düzen-i Aile ⇒ Merkezi devlet işlerinin yürütülmesi yeri

Tuğracı ⇒ Yürümleri yürütür

Emir-i Dad ⇒ Hukuk işlerine bakan Subaşı ⇒ Ordunun başkanı, Vîkâyet yöneticisi

OSMANLI DEVLETİ

Osmanlı Kuruluş ve Yükseliş Önemli
Osmanlı devletinin kuruluşunda en etkili etken tasavvufi hareket (Sema hareketi)

Osman Gazi : Orduların Kayı başına mensup tunc Adaletlidir
Osman Gazinin ilk fethi Kocaeli kalesinin fethidir Daha sonra
Kocaeli'nin fethi - Bilecik fethi,
Osmanlı Kuruluşta etki eden Baylıklar
- Karamanoğulları - Dulkadirioğulları - Karamanoğulları - Candaroğulları
- Germiyanogulları - Danışmendiler

★ 1302'de müstakil bey oldu. Osman Bey Bizans ordusunu yarıp
tekefurla karşı mücadelelere girmiştir

Bacı Bazar → Osmanlı döneminin ilk vergisi'dir Şehir pazarlarında
alım-satım vergisi olarak alınır

Osman gazi fetih hareketlerinin yönünü hep batıya çevirmiştir.
Başlangıçta **OSMAN BEY**, bağımsızlıktan sonra **HAN** denildi

(1324) Orhan Gazi : Burşanın fethi → 1326 - İznik'in fethi 1330
İzmit'in fethi, → 1337
Rumeli'ye geçiş ilk kez Orhan Gazi döneminde

Orhan Gazi dönemi kurumsallaşma dönemidir
Aşkar birlikler Burşanın fethinden sonra oluşturuldu.

Osmanlıların, İhtiyat duyduğu Türk nüfusunu çoğaltması, Ankara'nın
ele geçirilmesi ile mümkündür. Ankara'yı Ahilerden devraldı (1354)

★ **Yaya (Atsız), Müsellan (Atlı) Askolar, Bnlikler** kuruluydu
I. Murat (Hüdavendigar)

★ **Kazaskerlik** kuruldu. Seyhülislamın tayinini ilk yapmış.
★ **Ordu profesyonelleştirildi.**
★ **Rumeli'den Balkanlar'a geçiş** sağlandı. **Edirne'nin fethi** ilk
★ **Başkent Bursa'dan Edirne'ye taşındı.**

Tarihin "yenildi" diyemediği tek isim (Timur)

★ **I. Haçlı → Sırp Sırdığı (1364)**
Avrupa, Osmanlılara karşı **II. Haçlı Seferi'nin** tertipledi, Tarihte

★ **"İkinci Meris" veya "Gılgamış Savaşı"** diye anılan muharebede Sırp
Kralı ile kardeşi öldü. (1371) Karşıtın bu zaferle **Makedonya'nın**
kapıları Osmanlılara açıldı.

Alaeddin Ali Bey 1386'da Osmanlılar'ın Hanıoğulları'ndan satın
aldıkları topraklarına saldırdı. Konya yakınlarında "Frenk Yurdu"
merkeziinde cereyan eden muharebede, Karamanoğlu yenildi,
(Osmanlıya topraklarını satın tek beylik Hanıoğulları)

★ **III. Haçlı seferi I. Konya Savaşı (1389)** → Osmanlı haçlıyı yendi
Sultan Murat savaş alanında döğürken yaralı düşman askeri
tarafından hançerleniyordu Savaş alanında şehit düşen tek Osmanlı
padışahı.

Şehit edildiği yere defnedildi ve buraya **"Meşhed-i Hüdavendigar"**
adında bir türbe yapıldı.

(1389-1402)
4. YILDIRIM BAYEZİD; Murat Hüdavendigâr'ın büyük oğlu.

Beyşehir'i aldı,
 Konya'yı kuşattı.

Niğbolu Savaşı ⇒ 1396'da Haçlıları büyük bozguna uğrattı.

Ankara Savaşı ⇒ Timur ile Bayezid 1402'de Ankara yakınlarında Gubuk Ovasında karşı karşıya geldiler. Yapılan savaşta Bayezid yenilerek esir düştü. Bir süre sonra Akşehir'de vefat etti (1403).

Savaşın Sonuçları ⇒ Bayezid'in Anadolu birliğini sağlamadığı için genişlettiği devletin Güçmesine sebep oldu. Anadolu beyleri Timur'un hakimiyetini tanıdı.

Harine Timur'un eline geçti.

Osmanlı tarihinde Fetret Devri adıyla anılan bir dönem yaşandı. İstanbul'un fethi ve Anadolu birliğinin yeniden kurulması yarım asır gecikmiş oldu.

Osmanlı devletini 3'e bölerek Yıldırım Bayezid'in çocukları arasında taht kavgalarını başlattı. Çı oğlu 11 yıl taht kavgası.

İstanbul'u kuşatma girişiminde bulunan ilk Osmanlı Padişahı.

Fetret Devrinden (1402-1413) İstanbul fethine kadar Osmanlı'nın 2. kurucusu.

5. ÇELEBİ SULTAN MEHMET - Tekrar siyasi birlik kuruldu. Yıldırım Bayezid'in oğlu. 4 oğlun arasında hepsini alt ederek tahta çıkmayı başarmış.

İzmir'i teslim aldı.

İlk deniz Savaşı ⇒ Osmanlı denizciliği Yıldırım Bayezid zamanında Gelibolu tersanesinin yapılması ile gelişmeye başladı.

Ege denizinde Venedik'e bağlı Andros Adası beyi Pietro Zeno'ya karşı bir savaş oldu. Osmanlı donanması mağlup oldu. Amiral Salı Bey şehit düştü. (1416)

Anadolu hareketi ⇒ Sinop'taki İsfendiyar Bey kuşatma altına alındı.

Soyh Bedrettin İsyanı ⇒ Çelebi Mehmet tarafından bastırıldı.

Mustafa (Dürme) Çelebi'nin İsyanı ⇒ Yıldırım Bayezid'in gullarından biri olan ve Saltanat iddiasında bulunduğu isin Dürme Mustafa diye adlandırılan kişi Selanik'te hükümdarlık iddiasında bulundu. Çelebi sultan Mehmet galip gelmiş ama Dürme Mustafa, Selanik kalesine sığındığı için ortadan kaldırılamadı.

Çelebi Mehmet Edirne'de av esnasında felç geçirip atın düştü. Ertesi gün vefat etti (1421).

6. SULTAN 2. MURAD (1421-1451) 2 kez tahta çıktı.

Babası Çelebi Mehmet'in ölümü üzerine 17-18 yaşlarında tahta çıktı.

- İstanbul kuşatması.

- Kırık Mustafa Çelebi isyanı.

- Anadolu'da yeni gelişmeler ⇒ Candaroğlu İsfendiyar Bey, İmiriye Cüneyk Bey, Hamidoğlu Osman Bey, Karamanoğlu Mehmet Bey isyan ettiler ve hepsi mağlup oldu. veya öldürüldü.

Selânik ve Yanya'nın Fethi $\Rightarrow$ 1430'da Selânik'i, 1431'de ise Yanya Osmanlı topraklarına katıldı.

-Balkanlardaki Yeni Olaylar $\Rightarrow$

-Karaman Seferleri $\Rightarrow$ II. Murad, Karamanoğlu'nun ozerne yürüdü karan Karamanoğlu af dileyerek bağışlandı.

-Osmanlılar ve Haçlı İttifakı $\Rightarrow$ Büyük bir haçlı ordusu ile antlaşan Karamanoğlu İbrahim Bey Osmanlıların üzerine yürüdü. İki atış arasında kalan Sultan Murad barış yapmayı uygun gördü. Barış görüşmeleri sonunda antlaşma metni 12 Haziran'da Edirne'de, 12 Temmuz 1444'de ise Segedin'de imzalandı. 10 yıl için geçerli olan antlaşma 6 hafta geçmeden bızıldı. Sebebi; Sultan Murad gibi tecrübeli bir kimsenin hükümdarlıktan çekilerek devletin başına 12 yaşındaki bir çocuğu getirmesi.

Varna Savaşı; II. Mehmet babasını başkomutan olarak Edirne'ye davet etti. Murad ordu komutanı olarak hareket etti. Varna Meydan Savaşında (1444) Haçlılar büyük yenilgiye uğradı. Murad Morisya çekildi. II. Murad'ın tekrar saltanate gelmesi, devletin iç ve dış güvenliği bakımından gereklidir. Ganderli Halil Paşa gıllice anı talita yaptı. Bunun üzerine Murad 2 yıldan sonra tekrar talita gitti.

-Balkanlarda Hakimiyet ve 2- Kosova Muharebesi $\Rightarrow$ Aralık 1446'da Mora'nın kapıları tekrar Türklerle açıldı.

Haçlıların Arnavutluk'a doğru yürüdüğü halini alince Kosova Ovasına gelerek düşmanı savaşa mecbur etti (1448). Bu savaşta Türkler, Kosova arasında 2- defa partek bir zafer kazandı.

Sultan Murad (1451) vefat etti, Edirne'ye gelen Şehzade Mehmet Osmanlı tahtına geçti. Yaptırdığı muazzam eserler sebebiyle Murat, "Ebü'l-Hayrât" ünvanıyla anıldı.

Yükseliş Devri: Bölgesel Güsten Dünya Egemenliğine

1453 - 1579

7- FÂTİH SULTAN MEHMED (II. Mehmed)

İstanbul'un Fethi'nden dolayı "Fâtik" lakabını aldı.

Bası geçince eski antlaşmaları yeniledi.

Karaman Seferi $\Rightarrow$ Karamanoğlu İbrahim Bey siyaset ve hakimiyet uğruna "Hristiyanlığı" takviye ederek Müslümanlığı zayıf göstermeye çalıştı.

Bu düşüncesini gerçekleştirmek için Venedik'le bir ant. yaptı. Girmiyen, Aydın ve Mentese beylerinin oğullarını Osmanlı hudutlarına gönderdi. Başarısız oldu. Karamanoğlu İbrahim Bey vefat edince, Fethi buncu kedisine bağladı. Böylece Karaman meselesi tamamen kapandı.

İstanbul'un Fethi: Şehabettin Paşa, Koca Turahan Bey, Akşemseddin ve Sultanın hocası Molla Goran gibi şahsiyetler Zaganos Paşa'ya destek vererek fâtik fîtrini kuvvetlendirdiler.

- Babası Sultan Murad'ın vasiyetidir. Bu şehrin fethi, Osmanlı devletinin Avrupa'daki topraklarının da garantisi olacaktı.

İstanbul Başkent

II. Mehmet Anadolu Hisarının karşısına Rumeli hisarını yaptıran Planını kendisi çizdiği hisar 4-5 ayda tamamlandı. (1452) Bu hisar:

- İstanbul'u Karadeniz içine merkezi olarak keserek
- Anadolu - Rumeli arasında denizden geçişini güvence altına alarak
- Gerekliğinde burasına ordusuna üs olması verecekti.

2. Mehmet İmparator'a İstanbul'u teslim etmesini aksi takdirde savaşacağını ilan etti. Mehmet yaptığı müthiş topları ile İstanbul Sultan'ine gelerek muhasaraya başladı. Kuşatma 54 gün sürdü (1453)

Sultan'ın şehrin savaşı teslim edilmesi önerisini İmparator reddetti. 29 Mayıs 1453'te genel hücum yapıldı. Ulubatlı Hara tek bir kılıçla Topkapı Suruna sarılabildi.

Fatih'in Siyaseti - BATI SİYASETİ -

- 1- Sırbistan ve Mora'nın Fethi
 - 2- Eflak'ın Hakimiyet Altına Alınması
 - 3- Bosna Hersek'in Alınması (1463); Bosnalılar İslamiyeti kabul ettiler
- Karadeniz ve Anadolu Siyaseti; Amasra, Kastamonu, Sinop alındı. Trabzon Rum İmparatorluğu'nda ele geçirildi (1461)
- Akkoyunlular, Uzun Hasan'ın Tebriz tahtına oturmasından sonra önem kazanmaya başladı.

Otlukbeli Zaferi (1473) Uzun Hasan'ın yanında; İsfendiyaroglu, Dulkadiroglu ve İnaloglu gibi Anadolu'dan kasımsı beyler vardı. Osmanlılar aittir olan Tokat yakılıp yıkıldı. Fatih'ten Trabzon, Sinop ve Karaman istendi. Bu gelişmeler sonunda 1473'te Tercan yakınlarında Otlukbeli mevkiinde büyük bir zafer elde edildi. Fatih düşünceleri tehlikeyi bertaraf etmiş oldu. Böylece Anadolu birliğinin sağlanmasında bir adım daha atılmış oldu.

Bizzat 25 seferde bulunan Fatih 17 devlet ile 200 kışır şehir ve kale fethetti. 3 Mayıs 1481'de Hüner Gayrı denilen yerde vefat etti. (31 yıl hükümdarlık)

8-SULTAN II. BAYEZİD (BAYEZİD-İ VELİ) : Fatih'in oğludur

II. Bayezid hükümdar olduğu zaman Konya'da vali olan kadeşi.

Cem'in muhalefeti ile karşılaşmış. Bursa'ya giren Cem Sultan, burada asker para toplayıp hutbe okuttu.

Cem Sultan Bayezid ile karşılaşmak üzere kuvvetlerini toplayıp Yenisehir'e hareket eder. Ancak Anadolu Beylerbeyi Sinan Paşa'nın arabası, Otranto seferinden dönen Gedik Ahmet Paşa'nın Bayezid kuvvetlerine iltihakı ve nihayet Cem'in talası Yakup Bey'in ihaneti sonucu 20 Haziran'da Yenisehir'de yapılan muharebede Cem mağlup olan. Bundan sonra sırasıyla Mısır'a, Fransa'ya, Roma'ya "gider". 36 yaşında 25 Şubat 1495'te vefat eden Cenazesi Bayezid tarafından memleket getirilip Bursa'da defnedildi.

- İste ⇒ Şah Kulu İsyanı - bastırıldı.

Sultan II. Bayezid'in Son Seneleri ve Vefatı ⇒ 14 Eylül 1509'da İstanbul ve Edirne'de meydana gelen depremde 109 cami ve mescit ile 1070 ev harap oldu. 5000 insan öldü. (İstanbul'da) Yenisehir'in desteğiyle tahta çıkan Bayezid 31 yıllık saltanatın ardından yine Yenisehir'de hastasıyla 1512'de tahtı oğlu Selim'e bıraktı ve Dimeçke yolunda vefat etti. Kendisi sağdı siirlerinde Adli meclisini kullandı.

II. Bayezid, babası Fatih'ten sonra Osmanlıgulları'nın en bilgini idi.
Onun sağında tipta HEKİM ŞAH en bulundu.
matematikte MİRÂNİ GELEBİ en bulundu.
Nesri ile → İdrisi Bitlisî

9-) YAVUZ SULTAN SELİM : Hıfz ve İslam Dünyasının Liderliği

Müslüman - Türk dünyasının ilk halifesi olarak "Hâdimü'l - Haremeyni's - Serifeyn" (Haremeyni'nin hizmetçisi) unvanını almıştır.

II. Bayezid'in oğludur.

Sert ve sağlam bir disiplin, ceval bir dinamiğe sahip olduğu için Osmanlılara "Yavuz" diye anıldı.

Şah İsmail'in faaliyetleri neticesinde ortaya çıkabilecek tehlikelerin boyutlarını önceden görmüş ve tahta çıktıktan sonra yavaş yavaş çevirebilmiştir.

Müslüman dünyaya seiren ilk padişah

Hedefi İslam dünyasında birliği sağlamak ve sülhü set etmek.

Şehzadeler Meselesi: Kardeşi Ahmet Konya'da hükümdarlığını ilan etti. Bursa'yı ele geçirip adına hutbe okuttu. Osmanlı'nın bekası için şehzadeler ortadan kaldırıldı.

Osmanlı - Safavi Münasebetleri: Selim sülhü bir set etmek istiyordu.

O, bu yönyle bir zamanlar Şii Fâhmi Devletini ortadan kaldırıp İslam dünyasındaki sülhü an vermeyi düşünen Selçuklu Sultanı Alparslan'ı tanıyordu.

Yavuz Sultan Selim İran üzerine yürümeye karar verdi. (1514) Galdiran Ovasında meydana gelen savaş Selim'in zaferi ile sonuçlandı.

Galdiran zaferi Anadolu birliğinin dayanağı olmuştur.

Önce Şah kulu arkasından Nur Ali taraftarlarının çıkardığı isyanlar bastırıldı fakat devlet bir süre meşgul etti. Fakat sülhü adına ortaya çıkardıkları da olmuş.

1519'da Celali adında birinin çıkardığı Celali İsyanı da bunlardan birisiydi (Siyahı İlgisi yok umet bir isyandır).

Dulkadirogullarını ortadan kaldırdı.
Diyarbakır'ı zaptetti.

Osmanlı - Memlük münasebetleri ⇒ 24 Ağustos 1516 Mercidabık zaferi ⇒

Osmanlı yendi. Zafardan sonra Halep'e gelen Yavuz Halep Ul Camii'nin Cuma namazı kılan hâfız Mekke ve Medine'nin hakimi ahlama gelen "Hâdimü'l - Haremeyni's - Serifeyn" unvanıyla kendisine hitap ediyen Yavuz yavaş yavaş kalkıyor "Hâdimü'l - Haremeyni's - Serifeyn" (hizmetçisi) şeklinde hitap edilmeye başlıyor.

Ocak 1517 Eridaniye zaferi

Mısır Osmanlı'nın bir eyaleti oldu.

Yavuz ⇒ İlk defa hac keremiyâ Fen'den Hicaz'a Kabe isin örtü göndermiş

Hıfz, Yavuz'un Mısır seferinden sonra Osmanlılara geçmiştir.

Abbasi soyundan gelen, Kahire'de halifelik yapan el-Mutavakkil, İslam

Ayasofya veya Eyüp Camii'nde hıfzı Yavuz'a terk etmiş.

1520'de vefat ediyor. Oğlu Süleyman'a esine rastlanmayan güç ve kudrete sahip bir devlet bırakmıştır.

Anadoluda yapılan ilk ~~sey~~ Savaş İshakpaşa Savaşı (24) müeyyen B.

1520-1566

10. KANUNİ SULTAN SÜLEYMAN ⇒ Süper Gök

Yavuz Sultan Selim'in oğlu. Kırım kavgası v.s. yüzünden Kanuni dendi.
Filen 13 sefer katıldı. 300'den fazla kale fethetti. 26 yaşında tahta geçip 46 yıl hüküm sürdü.

Saltanatı sırasında 3 kıtada hakimiyet tesis etti.

Osmanlı'yı - Cihan devleti haline getirdi.

Karşısı çıkmadığı için kolaylıkla tahta oturdu.

İsyanları

- **Canbedi Gazali İsyanı** ⇒ Canbedi Gazali, Suriye ve Filistin'i ele geçirdikten sonra Mısır'ı zapt edip hilafeti elde etmenin peşinde idi. 1521'de San yakınlarındaki Mastaba'da meydana gelen savaşta.

Canbedi Gazali yenilgiye uğratıldı.

Basa Zünun İsyanı ⇒ Safevî ajanıymış. Hüseyin Paşa'nın kuvvetleri karşısında dağılmak zorunda kalmıştır.

Batı Seferleri ve Fetihleri ⇒

Rodos'un fethi (1522)

Macaristan seferleri

Mohaç zaferi ⇒ Şah İsmail'in yerine geçen Tahmasb İmparator Sülken ile Osmanlılar aleyhine ittifak kurdu. 26 Ağustos 1526'da Mohaç'ta meydana gelen muharebeyi Osm. kazandı.

Önemli Mohaç muharebesi tarihi Macar krallığını sona erdirdi. Macar toprakları parçalandı. Kutsal kral Lajos derede boğuldu. Macaristan Osmanlı himayesine girdi.

İkinci Macaristan Seferi Viyana Kuşatması ⇒

Buda Seferi ⇒ 16 Eylül 1538

İran Seferleri ⇒ Irak-ı Arab ve Irak-ı Acem'e girilmesi sebebiyle İran seferi diye anılan bu hareketin faydası Buda ve çevresinde hakimiyet kurulmasıdır.

Şah Tahmasb'la 10 Mayıs 1555'te anlaşma yapıldı - Buda, Basra, Şehrizar, Van, Bitlis, Erzurum, Kars ve Atabegler yurdu üzerindeki Osmanlı hakimiyeti Safevîlerce tanınmış oldu.

İç Oylar ⇒ Taht kavgası yüzünden oğlu Mustafa'yı feda etmiş.

Kırım Hadisesi ve **Düzme Mustafa olayları** göre sarpa 1555'te Şehzade Mustafa'ya benzeyen bir kisinin isyanı bastırılır.

Kanuni Dönemi Deniz Seferleri ⇒ **Barbaros Hayrettin Paşa** komutasında, Kerkü Seferi, Prevez Seferi, Fransa'ya iki yardım seferi, Cerbe muharebesi, Malta Kuşatması ve Sakız Adası'nın alınması gibi başarılar elde edildi.

Osmanlı doğu ve orta Akdeniz'de olduğu gibi batı Akdeniz'de de söz sahibi durumuna geldi.

Portekizliler müslümanlara karşı "Haçlı Ruhu"nu Rhye için Hint denizine yaydılar.

Piri Reis 1552'de Cidde, Gaba'l-Madeb, Aden ve Mastaba'ya giden Mevlüt Osmanlı'nın eline geçen.

Sigetvar Savaşı ⇒ 1566 - Padişahın 13. ve son seferi - Avusturya'ya karşı yapılan. Padişah savaş meydanında vefat etti. Kazandı.

Kanuni dönemi ve **MUHTESBİ** mahlasını kullanırdı.

Osmanlı Kanunî'nin ölümüne değinlik devresine girdi.

Turgut Reis **Kılıç Ali Reis**

11.) SULTAN İKİNCİ SELİM (Sarı Selim) (Seferi sultanı)

Kanunî'nin Hürrem'den doğan 2. oğludur.

1566'da Osmanlı tahtına geçti.

Onun Cülusunda ilk kez Seyhülislam ve Ulemaya bahşiş verildi.

8 yıl süren saltanatında hiçbir sefere çıkmadı.

Deniz savaşlarına padişah katılmazdı.

En önemli sefer KIBRIS'in fethi'dir.

Lala Mustafa Paşa ve Piyale Paşa'nın denizine komutasında

Girne ve Lefkoşe kalesini fetheden 3 Ağustos 1571'de Magosa'nın

da düşmesi üzerine Kıbrıs seferi fiilen sona erer.

İnebahtı Deniz Savaşı ⇒ 7 Ekim 1571'de Osmanlı yendi.

Yeni ve Tunus ele geçirildi.

Osmanlı'nın İstanbul'da vefat eden ilk padişahı Sultan II. Selim'dir.

Edirne'deki Selimiye Camii onun zamanında inşa edildi.

Sarılığından dolayı Sarı lakabı aldı.

DURAKLAMA DEVRİ

12. SULTAN III. MURAD Sultan II. Selim'in Nurbânü'den doğan oğlu.

Yükselmenin son, duraklamanın ilk padişahı.

1574'de tahta geçti.

Yenicerilik kanununda yapılan değişiklik, devletin birçok müesseselerinin

bazılarına sebep olmuş.

Kapıkulu Ocaklarına kanun dışı asker alınması yani "Devşirme

Kanun Kadim Kanunu'na" riayet edilmemesi ilk ciddi yeniceri isyanının çıkmasına

nedan olmuş.

Osmanlı - İran Savaşları

İran'ın Anadolu halkı üzerindeki mezhep tahrikleri sonucunda 12

sene devam eden İran savaşları başladı.

Safevîler döneminde Şah II. İsmail'in Anadolu'ya yönelik siyasi

ve dinî faaliyetlerinin artması, sınırda iki taraf emirleri arasında

meydana gelen gerginlikler ile ilkeler barışı ihlal edip Osmanlıyı

kendini müdafaa'ya zorladı. Sokullu Mehmet Paşa'nın bütün itirazlarına

rağmen İran'a savaş açıldı.

21 Mart 1590'da İstanbul'da savaşa son veren muahede imzalandı.

Bununla 1578'de başlayan savaşa son verildi.

13. SULTAN III. MEHMET Eğri Fatih

Eğri Seferi ve Hasova Meydan Muharebesi adlarıyla meşhur olan

Sefer-i Humâyûn için hazırlıklar tamamlanıp Sultan III. Mehmed

Kapıkulu askerleriyle 1596'da hareket eden kale teslim alındı.

Düşman'dan bir kısmı öldürülürken, "kafir kaptı" avarları asker

arasında manevî coşkunkuk meydana getirir. Asker toplanıp düşmana sal-

dırmaya başlar. Hasova, Osmanlı tarihinin zafere neticeleyen son büyük

meydan muharebesidir.

Karice Kuşatması ⇒ Flussturya askerinin hezimetleriyle sonuçlandı. (1601)

Yeni Celali İsyanları ⇒ Avrupalıların zihniyeti.

Anadolunun çeşitli yerlerinde 1550'li yıllarda görülmeğe başladı.

(Celali isyanları)

Bu isyanlar tehlikeli yarıdır;

- Aksayan idari tedbirler yüzünden III. Mehmed devrinde gösterdi
- Bazı eyaletlerin ehil dinarına verilmesi
- Para ayarının bozulması ile ekonomik hayatın sıkıntılı bir hal alması, devam eden savaşlar yüzünden devletin vergi talepleri halkı zor durumda bıraktı.

Bu devrin en önemli isyanı

Karayüce Abdülhalim isyanı

1603 sonasında Zorba İsyarı denilen bir sipahi hareketi meydana geldi.

Tebriz'in elden çıkışı; Batılı devletlerle ittifak kuran Şah Abbas, Osmanlı Kapıkulu askerlerini taltit ederek Prandi, "Tufanki" adı verilen yeni askeri birlikler kurdu. Sınır beylerinden Gazi Bey'in kendisine sığınmasını fırsat bilerek büyük bir ordu ile Tebrize saldırıp ele geçirdi. Böylece bundaki 18 yıllık Osmanlı hakimiyeti sona erdi.

III. Mehmet 9 sene saltanattan sonra 1603'te 38 yaşında vefat etti.

14. SULTAN I. AHMET ⇒ Ekber-i Erşed Sistemi (yeni büyük bir düşünce tahtası)

ilk 1603'te cülus ettiği zaman 14 yaşında idi. Fatih Kanunnâmesindeki "Nizam-ı Âlem İsin" kâdîsı katli uygulanmasına son verdi ve kâdîsı Şehzade Mustafa'nın hayatına dokunmadı.

Osmanlı - Avusturya Savaşı ⇒ 20 yıl devam edecek olan Zütuatruk Ant. imzalandı 1606

Celali isyanları ⇒ I. Ahmet zamanında da devam etti. Kuyucu Murat Paşa Oruç ovasında meydana gelen savaşta asî ordusunu 1607'de mağlup etti, Orta Anadolu'daki Celali reislerini ortadan kaldırdı. Kuyucu Murat Paşa Celali Sorununu kökünden halletmiş oldu.

Sultan Ahmet Camii 1617'de açıldı.

Adını taşıyan kanunnâme önemli eserlerindendir.

Kâbe'nin örtülen Havuz'dan beri her padişah döneminde değiştiriliyor ve Yeni Padişahın İsmi isteniyor.

Kabe ve Rauza-i Mutaahhâ'nın tamir ve tazyini de yine bu dönemde.

15. Sultan I. MUSTAFA ⇒ Süruu yarınde olmadı isin ilk tahta çıktığında olaya kapalıyolar yarıne II. Osman tahta çıkıyor 2 kez tahta çıkmış (2 kez saltanat)

Sipahi hareketleri

Merkezi otoritenin zayıflaması

Payitahtta meydana gelen karsıklıklar

Abaza Mehmet Paşa isyanı (Erzurum kökenli bir isyandır, idam edilmiştir)

16. Sultan II. Osman ⇒ (Genç Osman)

int. Kapıkulu isyanı Osmanlı tahtında yeni bir değişikliğin olmasına sebep oldu. Bu isyan sonunda ilk defa bir padişah öldürölüp yine ilk defa bir padişah ikinci kez tahta çıkarılıyordu. Asiler I. Mustafa'yı tahta çıkarıp II. Osman'ı (Genç Osman) 1622'de boğarak öldürdü 18 yaşındaydı.

Toplumsal bir hareket sonucu şehit edilen ilk padişah. (Hz. Osman gibi)

17. Sultan IV. Murad Annesi Kösen Sultan'ın gayretleri ile tahta çıkarıldı. (10 Eylül 1623)

Osmanlı'nın duraklama devrinin son kudretli padişahlarından

Bağdat Seferi 1638

Bağdat'a ulaşan Osmanlı padişahının amacı, İmam Azam Ebü Hanîfe türbesinin önüne kurulmasına rağmen "Bağdat'ı almadan mezhebimizin imanını ziyaret etmekten utanırım" diyen Sultan 4. Murad, süratle Bağdat'ı kuşattı (1638) Padişah "İşte şimdi ser-i mezhebimiz olan İmam Azam hazretlerini ziyarete yürüyoruz oldu" der ve ziyaret eden

Kasrı Sirin Anı imzalandı (1639) Şimdiki Türkiye sınırının çizilmesi

Meşhur risalesini kendisine taktim eden Kocî Bey'dir (1631)

Sokaklara çıkma yasası

1552 gürsüz ayak tulumunun toplumlarına engel olmak ve asayisi sağlamak için kahvehaneleri yıkılıp tütün (sigarayı) yasaklıyorduk
ile NE

THE END

1 Su yolu

(Çıkma yol) 2 gesiş yol

3 komşu bitişikliği

İSLAM TARİHİ 2 (Fethullah Zengin)

- ABBASİ HANEDANI -

